

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA’LIMI
VAZIRLIGI**

2024

**QASHQADARYO VILOYATI PEDAGOGLARNI
YANGI METODIKALARGA O‘RGATISH
MILLIY MARKAZI**

respublika ilmiy-amaliy anjuman

**BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARIDA XXI ASR
KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING TENDENSIYALARI
VA TEXNOLOGIYALARI: MAHALLIY VA XORIJIY TAJRIBALAR**

**QASHQADARYO VILOYATI PEDAGOGLARNI YANGI
METODIKALARGA O'RGATISH MILLIY MARKAZI**

**“BOSHLANG‘ICH SINFI O‘QUVCHILARIDA XXI ASR
KO‘NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING
TENDENSIYALARI VA TEXNOLOGIYALARI:
MAHALLIY VA XORIJIY TAJRIBALAR”**

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI
(QARSHI SHAHRI, 2024-YIL 30-APREL)

**“ТЕНДЕНЦИИ И ТЕХНОЛОГИИ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ
XXI ВЕКА У МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ:
ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ И ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ”**

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ
(ГОРОД КАРШИ, 30-АПРЕЛЬ 2024-ГОД)

**“TENDENCES AND TECHNOLOGIES OF DEVELOPING XXI
ST CENTURY SKILLS IN PRIMARY CLASS STUDENTS:
LOCAL AND FOREIGN EXPERIENCES”**

REPUBLICAN SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
(KARSHI CITY, APRIL 30, 2024)

mazkur mintaqa uchun yetakchi tarmoqlarda band bo'lgan kasblarga barqaror qiziqishni tarbiyalash; aniq ish o'rnida ishlashga ongli ehtiyojni oshirish;

- mahalliy korxonalar, ishlab chiqarishda foydalaniladigan mashinalar va mexanizmlar, mahalliy ishlab chiqarishdagi kasblar tarixi hamda mehnat faxriylariga hurmatni kuchaytirish.

Mana shu barcha pedagogik vazifalarni hal qilishda o'quvchilar bilan olib boriladigan dars va darsdan tashqari ishlar o'quvchilarga ta'lim-tarbiya berishning umumiy prinsiplari asosda yo'lga qo'yilishi kerak. Ushbu xususiyatlarning biri — dars va darsdan tashqari mashg'ulotlarning barchasi maktabdagi ta'lim-tarbiyaning umumiy vazifalariga bo'ysunishi. Ularning boshqa bir xususiyati shundaki, o'quvchilar ko'pincha ancha kuch va vaqtni talab qiladigan texnik ijodkorlik yoki qishloq xo'jalik tajribachiligida fan, texnika, ishlab chiqarishning biror tarmog'iga qiziqishlari tufayli vujudga kelgan o'z xohishlari bilan qatnashadilar, Shunga ko'ra ixtiyoriy tashabbus o'quvchilarni darsdan tashqari mashg'ulotlarda kasb-hunar tanlashga yo'naltirishning eng muhim talablaridan biri deb hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Safarova R. Fanlar chuqurlashtirilib o'qitiladigan sinflarda ta'limni tashkil etish texnologiyasi. T.: Sano-standart. 2012 yil.

2. Safarova R. O'zbekiston Respublikasida umumiy o'rta ta'lim strategiyasi muammolari va ta'lim mazmunining yangi modellari, ularni tadbqiq etish yo'llari. T.: Fan. 2005.

3. Turg'unov S. O'qituvchilarning kasbiy mahorat va kompetentligini rivojlantirish. T.: Sano-standart. 2012.

BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QITUVCHILARINING 4K MODELINI ASOSIDA O'QITISH

Sunatov Jo'rabek Turg'unbek o'g'li
Iqtisodiyot va pedagogika universiteti,
"Kompyuter tizimlari" kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: Hozirgi kunda O'zbekistonda ta'lim tizimining barcha bosqichlariga, shuningdek, boshlang'ich sinf o'quvchilariga ham katta e'tibor berilmoqda. Maktab ta'lim bosqichida bilim olayotgan o'quvchilarga har tomonlama sharoitlarni yaratib berish, o'quv qurollari va darsliklarni ta'minlab berish borasida keng ko'lamli ishlar bajarilmoqda. Maktab bosqichidagi barcha sinf o'quvchilarini, ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishda 4K modelini tadbqiq etish va bu modeldan foydalanish borasida harakatlar davom etmoqda. Ushbu maqolada shu harakatlar va ularning natijasi to'g'risida ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, 4K modeli, innovatsion yondashuv, ko'nikma, tabiiy-ilmiy savodxonlik, fikr, his-tuyg'u, konsepsiya.

Boshlang'ich ta'lim – shaxs shakllanishi davrining eng muhim bosqichi. Bu davr bola ong ostida olamni anglash, tasavvur va bilimlar poydevorini tiklash pallasini bo'lgani uchun ham nozik e'tibor talab etadi. Ayni shu pallada bola o'zida "o'quvchi shaxsi"ni yaratadi, maktabga va ta'lim olishga nisbatan qiziqishni, mehrni tuyadi, ilm yo'lidagi kelgusi natijalar uchun kuch to'plashni boshlaydi. Bu esa, zamonaviy pedagogika oldidagi doimiy va murakkab masala sifatida darsliklarning g'oyaviy, tarbiyaviy va ma'rifiy saviyasiga jiddiy yondashishni talab etadi.

Yangi innovatsion yondashuv natijasini o'quvchining dunyoqarashi, mantiqiy fikrlashi, to'g'riligi, halolligi, izlanishi, tashabbuskorligi va ixtirochiligida ko'rish mumkin. Innovatsion yondashuvni qo'llashdan asosiy maqsad XXI asr o'quvchisi portretida tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirishda "4K" ko'nikmalarini rivojlantirish davr talabi. Bunda ta'limning asosiy maqsadi – o'quvchilarga nafaqat bilim berish, balki olgan bilimlarini hayotda qo'llay olishga o'rgatishdan iborat.

O'quvchi olamni anglashi, tasavvurining kengayishi va bilimlar poydevorini qurishning eng muhim bosqichi bu boshlang'ich ta'lim davri hisoblanadi. Bu davrda bola "o'quvchi shaxsi"ni yaratadi, maktabga va ta'lim olishga nisbatan qiziqishni uyg'otish, o'z fikr va his-tuyg'ularini erkin va tushunarli tarzda bayon etish, notanish muammolarni ijodiy hal qilish hamda kelgusi rejalar uchun ichki motivni to'play boshlaydi. Bu esa, o'qituvchilarga innovasion yondashuv va zamonaviy pedagogika asosida o'qitishni talab etadi [1].

Xalq ta'limi tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasida o'qitish metodikasini takomillashtirish vazifasi belgilangan. Shunga muvofiq, darsliklarni yangilash bo'yicha muayyan ishlar bajarildi. Xususan, ilg'or xorijiy tajribalar asosida 1-4-sinf darsliklari yangidan "4K" modeli asosida tayyorlandi. "4K" modelidan foydalanish ko'plab sinovlardan o'tgan, muhimi, zamonaviy yondashuvdir. Biz avvallari bolalarning yozuviga ko'proq e'tibor qaratganmiz, diktantlar yozdirganmiz.

Yangi tajriba bilan esa o'quvchilarning tanqidiy fikrlashi, o'z fikrini erkin bayon eta olishiga ko'proq ahamiyat beriladi. Ushbu yangi zamonaviy maktab darsliklari innovatsion yondashuvni taqdim etadi. Avvalo 4K modeli nima ekanligini bilib olishimiz kerak. Bu metodologiya bolalarning har tomonlama rivojlanishiga qaratilgan bo'lib, to'rt asosiy kompetensiyalarni o'z ichiga oladi.

Kollaborasiya – darsliklar o'quvchilarning jamoada ishlash qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradigan tarzda tuzilgan. Bu o'quvchilarga hamkorlik qilish, samarali fikr almashish va o'zaro qo'llab-quvvatlash ko'nikmalarini o'rganishga ko'maklashadi.

Kommunikativlik – darsliklar o'quvchilarning boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga qaratilgan. O'quvchilar o'z fikrlarini aniq va ravshan ifodalash, suhbatdoshni tinglash va tushunish, ma'lumotni yetkazishda til vositalaridan unumli foydalanishni o'rganadilar.

Kreativ fikrlash – darsliklar ijodiy fikrlash va yangilik qilish qobiliyatini rivojlantiradi. O'quvchilar o'z maqsadlariga erishish uchun yangi yondashuvlarni qo'llashni o'rganadilar, innovasion yechimlar ishlab chiqadilar va ijodiy muammolarni hal qilish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Kritik fikrlash – ushbu metodologiya o'quvchilarning axborotni tanqidiy baholash, o'z fikri va mulohazalarini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirishni o'z ichiga oladi. O'quvchilar muammolarga analitik nuqtai nazardan yondashishni o'rganadilar va mantiqiy fikrlash asosida o'z nuqtai nazarini shakllantiradilar.

Bu 4K modelini har birining o'z harakat ketma-ketligi va natija turlari mavjud bo'lib, to'rttala kompetensiya bir maqsadni amalga oshirishga mo'ljallangan.

Ushbu muhim kompetensiyalarni rivojlantirishga yordam berishni istasak, o'quv jarayonini bolalar uchun qiziqarli va foydali tarzda tashkillashtirishimiz kerak. Maktabdagi har bir dars o'quvchilar faqat fan mazmunini o'zlashtiradigan emas, balki mustaqil bilim oladigan va qobiliyatini rivojlantiradigan jarayondir.

Boshlang'ich sinflar uchun yangi darsliklar esa kelajagimiz egalari bo'lmish yosh avlodni har tomonlama rivojlantiribgina qolmay, balki zamonaviy jamiyatga muvaffaqiyatli moslashish uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarni ularda shakllantirishga qaratilgani bilan yanada ahamiyatlidir.

Texnologiyaning jadal rivojlanishi kelajakda yuqori texnologiyalar bilan bog'liq eng mashhur kasblar: IT mutaxassislari, katta ma'lumot muhandislari, dasturchilar bo'lishiga olib keladi. Ta'lim tizimi robototexnika, dasturlash, modellashtirish doiralarning ko'plab sonining paydo bo'lishi bilan bunday ijtimoiy talabga javob beradi. Biroq, ilmiy va texnik bilimlarning tanqisligi ko'nikmalari talabga ega bo'ladi. XXI asrning ko'nikmalari bu alohida sohadir, hozir u turli darajalarda faol muhokama qilinmoqda. Konsepsiyaning mohiyati shundan iboratki, sanoat davrida savodxonlikni belgilovchi asosiy ko'nikmalar o'qish, yozish va arifmetika edi. XXI asrda urg'u tanqidiy fikrlash qobiliyatiga, o'zaro ta'sir o'tkazish va muloqot qilish qobiliyatiga, biznesga ijodiy yondashishga yo'naltirilgan [2].

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, ta'lim jarayoni, ayniqsa, boshlang'ich sinflarga 4K modelini qo'llash juda ham kerakli va foydalidir. Chunki O'zbekiston ta'lim tizimida ta'lim berish jarayoni boshlang'ich sinflardan boshlanadi. Shaxs umri davomida oladigan bilimlarini eng avvalo boshlang'ich sinfdan boshlaydi, boshlang'ich sinfdan ularga fundament bilimlar beriladi. Bu esa kelajakda oladigan bilimlari uchun ko'nikma vazifasini o'taydi. Shu sababdan boshlang'ich sinf o'quvchisi o'qib o'rganishi uchun zarur bo'lgan barcha texnologiyalardan foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Sangirova Zamira Bozorboyevna. O'quvchilarda tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirishda "4K" modelining ahamiyati. "Raqamli ta'limning zamonaviy tendensiyalari va ularni ta'lim-tarbiya jarayoniga tatbiq qilish yo'llari" mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi. 2023-yil. 231-bet.

2. Bozorova Muxtarom Jo'raqulovna. Steam texnologiyasi – kelajak ta'limi. "O'zbekistonda ilmiy-amaliy tadqiqotlar" mavzusidagi respublika 17-ko'p tarmoqli ilmiy masofaviy onlayn konferensiya materiallari. 10-qism. 2020-yil. 162-bet.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING 4K MODEL ASOSIDA O'QITISHGA DOIR KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH : ZAMONAVIY METODIKA VA TENDENSIYALAR

Matluba To'qliyeva Boqiyevna.
Xalqaro innovasion universiteti katta o'qituvchisi
Qarshiyeva Soxiba Uroq qizi
Xalqaro innovatsion universiteti talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqolada yurtimiz boshlang'ich ta'lim tizimida 4K modelidan foydalanish va ushbu jarayonda kompetentlikni rivojlantirish haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar. Talim, 4K, bilim, ko'nikma, kognitiv, kollaborasiya, kommunikativ, kreativ fikrlash, bolalar.

Dunyoda texnologiyalarning rivojlanishi, globallashuv, demografik muammolar jamiyatni faol ravishda o'zgartirmoqda. Bugungi globallashuv davrida ta'limning o'tgan asrda shakllangan bilim va ko'nikmalari bizning davrimizda muvaffaqiyat qozonish uchun yetarli emas. Ta'lim tizimi ham o'z maqsadlarini qayta ko'rib chiqmoqda va ta'lim dasturlarida tobora keng ko'lamli ko'nikmalarni o'z ichiga olmoqda. Eng muhimi, ijtimoiy ko'nikmalar, tanqidiy fikrlash, hamkorlik qilish, muammolarni hal qilish qobiliyatidir. YUNESKO tomonidan qabul qilingan ta'lim sohasidagi asosiy xalqaro hujjatda "barqaror rivojlanish maqsadlari"⁷ tasvirlangan va kognitiv, ijtimoiy-emotsional va xulq-atvorni o'rganish natijalari aniqlangan. So'nggi bir necha yil ichida butun dunyo bo'ylab ta'lim tizimi, ayniqsa boshlang'ich ta'limda XXI asrning zamonaviy kompetensiyalari va ko'nikmalarini rivojlantirish uchun sharoit yaratishga harakat qilib, bilim va ko'nikmalarini shakllantirishda noan'anaviy yo'nalishdan foydalanilmoqda. XXI asrning turli xil ko'nikmalari va ta'lim natijalarida ushbu ko'nikmalarning turli xil qoidalariga qaramay, ularning to'plami ancha barqaror bo'lib qolmoqda. Mavjud ko'nikmalarga yoki savodxonlikka qo'shimcha ravishda, Partnership for 21st Century Learning XXI asr ko'nikmalari uchun asos yaratadi, unda "innovatsion ko'nikmalar" — tanqidiy fikrlash va muammolarni hal qilish, kreativlik va innovatsiya, muloqot va hamkorlikning ko'plab ko'nikmalari o'rin olgan.

Zamonaviy ta'limda yetakchilik qilayotgan-Gonkong, Janubiy Koreya, Singapur, Yaponiya, Vetnamning ta'lim yutuqlari reytingda tez sur'atlar bilan o'sib bormoqda. Tadqiqotchilar ushbu mamlakatlarning ta'lim siyosati va ta'lim standartlarini belgilaydigan hujjatlarni o'rganib chiqdilar va o'quvchilarda shakllanishi kerak bo'lgan eng keng tarqalgan kompetensiyalar, qadriyatlar, munosabatlar va boshqa ta'lim natijalarini aniqladilar. Ular orasida

⁷ UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: learning objectives. — 2017

	aks ettirishlar (chiziqli o'xshashliklar) gruppasining ta'rifi	
N.A.Raxmanova	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida she'r yozish ko'nikmasini shakllantirish	180
S.A.Raxmanova O.Sh. Idiyeva	Shaxs kamolotida ta'sir etuvchi omillar hamda unga rahbarlik qilish	182
M. Dehqonboyev	Boshlang'ich sinflarda xalqaro tadqiqotlarni joriy etish masalalari	184
M. I. Abdullayeva	4''K'' modeli-sifatli ta'limda bosh omil (Tarbiya va ona tili, fanlari integratsiyasi misolida)	187
L.J. Allayorova	Jismoniy tarbiya masalalarining sharq mutafakkirlari asarlarida yoritilishi	189
Y.E. Bozorova	Qobiliyat tushunchasining ilmiy va psixologik tahlili	191
N.X. Maxammadiyeva	Rahbarga xos liderlik sifatleri	193
H.G.'Xalimov	O'quvchilarni kasb tanlashga yo'naltirish ishlari	195
J. T. Sunatov	Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining 4k modeli asosida o'qitish	197
M.B.To'qliyeva S.U.Qarshiyeva	Boshlang'ich sinf o'quvchilarining 4k modeli asosida o'qitishga doir kompetentligini rivojlantirish : zamonaviy metodika va tendensiyalar	199
M.Abduxolikova	Milliy dastur talablari asosida boshlang 'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish texnologiyasi	202
M. Abduxolikova	XXI asr ko'nikmasini shakllantirishda boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan hamkolikda ishlash shartlari	206
Z.N. Yoldosheva	O'quvchilarda sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlarning samara dorligini oshirish	209
F.M.G'apporova	O'quvchilarda yo'naltirilgan tarbiya maqsadlarini ishlab chiqishning roli	211
F.X.Oynazarova	O'quvchilarda yo'naltirilgan tarbiya maqsadlarini ishlab chiqishning ahamiyati	212
G.X.Xushvaqova	Jamiyyatda tarbiya tiziinini ijtimoiylashtiri	213
N.A. Ochilova	Tarbiya tizimida pedagogik tizimning roli	215
G. E. Pattillayeva	Tarbiya tizimida innovatsiyalar davr talabi	216
T. X. Qurbonova	Ta'lim jarayonida o'quvchilarning shaxsi.	217
T. X. Kurbonova	Pedagogik texnologiyalarning ilmiy asoslari	221
O.X.Djalilova	Ta'limni texnologiyalastirish	223
A.B. Mirzayeva	Pedagogik texnologiyalarni turkumlashtirish	227
N.B.Saitova	Pedagogik texnologiyalarga har tomonlama yondoshish	229
M.M. Radjabova	Zamonaviy pedagogik texnologiyalarga an'anaviy	232